

Olavi Karjalainen

*Matin kolminkertainen kuolema
ja muita kertomuksia*

Kustantamo Helmiö

Matin kolminkertainen
kuolema

Olavi Karjaliini

**Matin kolminkertainen
kuolema**
ja muita tarinoita

Kustantamo Helmivyö
Turku 2026

Olavi Karjaliini: *Matin kolminkertainen kuolema*

Toim. Juri Nummelin

ISBN 978-952-7469-88-0

Painopaikka: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

Olavi Karjaliinin groteskit sadut

Olavi Karjaliini eli oikealta nimeltään Olli Karjalainen (1805–1855) oli Kerimäellä syntynyt liperiläinen räätäli, joka avusti Elias Lönnrotin legendaarista Mehiläinen-lehteä 1830-luvun lopulla. Karjaliini kirjoitti lehteen myös muutamia runoja, joita julkaistiin myöhemmin Kustavi Grotenfeltin kokoamassa kansanrunoilijoiden kokoelmassa *Kahdeksantoista runoniekkää* (1889). Grotenfelt kirjoittaa saatesanoissaan, että Karjaliini syntyi Kerimäellä talonpojan perheeseen, jossa hänet pantiin jo kuusivuotiaana aapiskirjaa lukemaan. Räätäliksi hän lähti opiskelemaan jo 14-vuotiaana. Karjaliini kulki ympäri maata ja asettui lopulta Liperiin asumaan.

Grotenfeltin mukaan Karjaliini kuoli varakkaana miehenä työskennellessään Siikakosken sahan lastauspaikalla varti-

jana. Omaisuutensa hän lahjoitti veljenpojalleen, joka osti varoilla talon Kerimäen Hevossalossa, josta suku oli lähtöisin.

Karjaliinin tarinat lehteen lähetti Liperin kirkkoherranapulainen Carl Gustaf Wargentin (1811–1865), ja Lönnrot mieltäytyi niihin erityisesti. Erään tekstin perässä luki, että Mehiläinen ottaa mielellään lisää tällaisia tekstejä julkaistavaksi. Lönnrot osoitti tässä rohkeutta, koska Karjaliinin tarinat herättivät paheksuntaa. Nimi-merkki ”Siveyden harjoittaja” pyysi nimitäin Helsingfors Morgonbladissa, että Karjaliinin tarinoiden kaltaisia hävyttömiä juttuja ei lehteen lähetettäisi; tämä koski erityisesti ”salaukkoloita” pitävää miestä kertovaa tarinaa (s. 17). Myös rovasti ja raittiusmies Johan Fredrik Bergihin (1795–1866) tiedetään julkisesti kommentoineen tekstejä paheksuvaan sävyyn.

Tässä pienessä kirjasessa on kaikki Kar-

jaliinin proosaksi laskettavat tekstit Mehiläinen-lehdestä (muutamaa tekijyydeltään epäselvää vitsiä lukuun ottamatta). Teksteissä on sadun piirteitä, kuten se, miten monet asiat toistuvat kolmeen kertaan, mutta tekee mieli anakronistisesti esittää myös, että teksteissä on suomalaisen rikoskirjallisuuden alku. Karjaliinin tarinoissa lyödään surutta päähän, tapetaan pienimmästäkin syystä, rietastellaan ja juopotellaan. Suomalaisen rikoskirjallisuuden – tai ainakin rikoksen – suuret linjat ovat olleet olemassa jo 180 vuotta sitten! Karjaliinin tarinat laajennettuna ja uudelleen kirjoitettuna voisivat hyvinkin toimia mustana komediana, jossa ihmisten väliset intohimot purkautuvat törkeinä rikoksina ja huijauksina. Jotain samansuuntaista ajatteli ehkä Heikki Toppila, joka kirjoitti tämän kirjan nimikertomuksen uudestaan kirjaansa *Kuoleman Siiveri*

(WSOY 1928) nimellä "Kosiomiehen kolminkertainen kuolema". Siihen Toppila oli kirjoittanut myös oikeudenkäynnin kehyskertomukseksi.

Mikael Luova on verrannut joitain Karjaliinin tekstejä Aino Kallakseen, varsinkin kirjan viimeistä tarinaa "Paakunaisen nujakka", jossa tarjotaan selityksiä joillekin Karjalan paikannimille. Näiden tarinoiden lisäksi Karjaliinin jutuissa on muistutuksia hölmöläistarinoista, joissa yksinkertaiset ihmiset yrittävät tehdä mahdottomia asioita.

Tässä tarinat julkaistaan lähes sellaisenaan kuin ne Mehiläisessä ilmestyivät. Kieliasua on oiottu hyvin vähän, vain joitain sanoja on muutettu niin että on päästy turhista heittopilkuista eroon. Muutoin Karjaliinin vanhahtava sanonta ja lauserakenne on säilytetty sellaisenaan. "Muutama"-sana tarkoittaa Karjaliinin teksteis-

sä "erästä". Kirjan nimi on toimittajan keksimä, alun perin jutulla ei ollut nimeä.

Kirja on korjattu ja täydennetty uusintapainos Turbatorin vuonna 2012 julkaisemasta vihkosesta, ja uudessa laitoksessa on otettu huomioon myös Mikael Luovan blogitekstissään esittämät kommentit. Mukaan on otettu nyt myös Grotenfeltin antologiassaan julkaisemat runot sekä Mehiläinen-lehdessä julkaistu "Koiraruno". Myös Grotenfeltin alkuperäinen esilause Karjaliinin runoihin löytyy kirjasta.

Juri Nummelin

Matin kolminkertainen kuolema

Matti-niminen joutomies piti yhtä tuumaa talon emännän kanssa, vaikka mies vielä eli. Isäntä joka tiesi heiän yhteytensä, varusti muutamana päivänä tulla kotiin juuri sillä ajalla, jolla luuli Matin olevan vaimonsa luona, kuin oliko. Vaimo oli pais-tanut piirakkaita Matille, waan sattui itte pois olemaan, eikä nähnyt miestänsä ko-tiin tulewan. Mies tulee tupaan, täälläpä Matti pöyän päässä piirakkaita syömäs-sä. Mies suutuksissansa otti ja löi Mattia päähän niin kovasti, että hän kuoli. Pani sitten warin piiroon Matille suuhun ja meni jälle ulkotöillensä. Vähän ajan pe-rästä tuli emäntä tupaan, näki Matin kuolleeksi ja ihmetteli, kuinka hän oli niin kiiwaasti syönyt, että läkähtyi. Ei hänellä ollut muuta aikaa tuumata, kun kantaa Matin raato porstualoukkoon, siksikun

Olavi Karjaliini (1805-1855) oli räätäli ja sahan lastauspaikan vartija, joka kirjoitti joukon pahennusta herättäneitä kertomuksia 1830-luvun lopulla Elias Lönnrotin Mehiläinen-lehteen. Kansansatujen rakenteita hyväksikäyttävissä ja anekdootinomaisissa jutuissaan Karjaliini kuvasi suomalaisten sekoilua edelleen huvittavalla ja viihdyttävällä tavalla.

Kirjaan on Juri Nummelin koonnut kaikki Karjaliinin tarinat Mehiläisen sivuilta, ja lisäksi mukana on myös kolme Kalevala-mittaista runoa, joista yksi on ilmestynyt vain kokoelmassa *Kahdeksantoista runoniekkaa* (1889). Kirjaan on Nummelin kirjoittanut esipuheen, ja kirjan lopussa on myös Kustavi Grotenfeltin kirjoittama Karjaliinin esittely, joka alun perin ilmestyi *Kahdeksantoista runoniekkaa* -teoksessa. Kirja avaa kiinnostavalla tavalla uusia näkökulmia varhaiseen suomenkieliseen proosaan. Kirja on korjattu ja täydennetty laitos Turbatorin vuonna 2012 julkaisemasta vihkosesta.

**KUSTANTAMO
HELMIVYÖ**

ISBN 978-952-7469-88-0

Kannen kuva Mies Mikkonen